

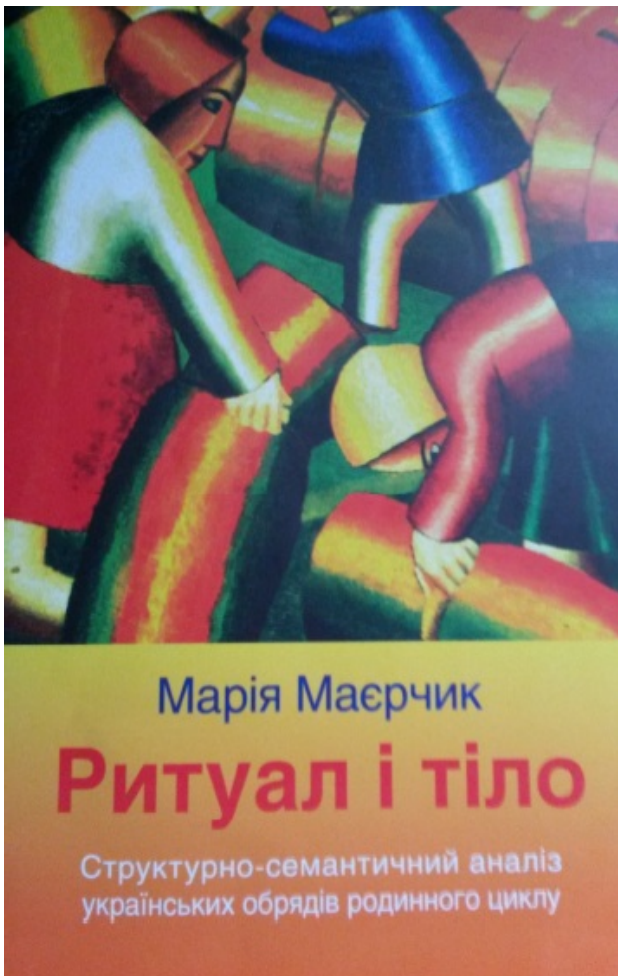
Ірина СКРИПНИК,
Буковинський державний медичний
університет,
Чернівці (Україна),
tirovyvan@gmail.com

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ: Марія
Маєрчик. Ритуал і тіло. Структурно-
семантичний аналіз українських обрядів
родинного циклу: Монографія. – К.:
Критика, 2011. – 327 с.**

Key words: *body, ritual, structural and semantic analysis, family, customs, Mary Mayerchuk*

Skrypnik Iryna. Review of the monography by Maria Mayerchuk. Ritual and Body. The structural-semantic analysis of the Ukrainian familial-cycle rites / Maria Mayerchuk. – Kyiv: Krytyka, 2011. – 327 p.

The study deals with the “body” as with the most important element of the ritual in the light of the structural and semantic analysis of Ukrainian rites. We see how one social status changes into another with a help of the game-rite. The author focuses on the constant social and living “conditions” (birth, marriage, death, funerals) and kind of „sets” of action and corresponding attributes that accompany the body of these „states” (taboo, resolution, suitable clothing, lexical support).

Українська обрядова традиція надзвичайно багата й розмаїта. Але з кожним роком носіїв обрядових ритуалів, текстів стає все менше,

розсіюється достовірність матеріалу, шляхом усного передавання з роду в рід. Тому надзвичайно клопіткою та багатостадієвою є робота над збором та аналізом польового матеріалу. Монографія кандидата наук, наукового працівника Інституту народознавства НАН України, співзасновника та заступника директора громадської організації „Центр культурно-антропологічних студій” Марії Маєрчик розглядає великий та цікавий пласт обрядової культури українців – семіотику тілесності: символіку руху, частин тіла, статі, ритуальної андрогінії, кулінарний та одяговий дискурси. Тілесні теми супроводжують людину повсюди, антропоцентризм закодований у практично всіх текстах обрядового циклу.

Рецензована робота складається з трьох розділів та надзвичайно цікавого додатку „Душа-пташка-жінка: генеза, типологія, семантика” (на матеріалі археологічних культур та етнографічних джерел), що розповідає про фемінний архетип від палеоліту та трипільської культури до уявлень жінки-пташки в Київській Русі.

Перший розділ „Історіографія, методологія, теорія” охоплює ґрунтовний огляд теоретичних засад студії та методологічного обшину. Важливим є те, що М. Маєрчик послуговується сучасним інструментарієм для розгляду обрядовості, архетипним аналізом, сміливо розкодує раніше табуйовані у сучасному українському народознавстві теми тіла.

Другий розділ „Конструювання тіла в обрядах родинного циклу” висвітлює власне

стани переходу-ініціалізації із однієї суспільно-побутової статусної ролі в іншу. Дослідниця доводить, що тіло та маніпуляції, пов'язані з ним, є одними із найважливіших архетипів переходу з одного соціального статусу в інший. Суб'єктів та дії-константи, що супроводжують зазначений процес, авторка визначає як лімінальні, що перебувають на межі між станами. Відтак за основу авторка бере теми глухоти, нерухомості, німоти, сліпоти, безстатевості тощо. Наприклад, стан переходу від дівчини до жінки, що супроводжується великим та багатоетапним обрядовим ритуалом – сватання, весілля, забирання молодої, пов'язаний із дією-константою нерухомості, що у свою чергу виражається багатим словесним набором (фразеологізм „сидить, мов засватана”). Молода характеризується, як „збезножила” – та, що втратила здатність ходити. Власне до цього й причетні всі обряди так званого „водіння”, оскільки молода сама пересуватися не може: *Ходилисмо до городу / Водилисмо молоду / / По воду ми йдемо / Молоду ведемо.*

Особливістю праці є типологічне протиставлення спершу самих переходових соціальних станів, а відтак вже типологія дій у ритуалі та певних заборон, які передбачені ритуалом. Наприклад, заборона ходити у зазначеному вище весільному обряді. Заборона виходити „на люди” для породіль тощо. Протиставлення – мовчання-говоріння, вдягнений-голий, підперезаний-непідперезаний. Все це є своєрідними табуйованими актами, що творять гру-ритуал.

Третій розділ „Одяг як знак (у звичаях і обрядах)” є логічним доповненням до обрядових дій переходу, оскільки, одяг завжди був неодмінною частиною обряду, на ньому акцентувалася увага, й часто дія з суб'єкта ритуалу переходить на одяг як вагому ознаку цього ж ритуалу. Цікавою є думка про конструювання тіла через одяг у ритуалі, наприклад, ритуал оголення й перебирання переходових осіб (для породіллі, народженця, молодої й молодого, покійника і його души).

Можемо зробити висновки, що авторка детально розглядає та характеризує стани переходу, залучає широкий контекст польових матеріалів та найгрунтовніші попередні дослідження в цій галузі (А. Байбурина, О. Воропай та інші). Монографія Марії Маєрчик є високоякісним науковим виданням, що синтезує сучасні погляди на антропологічні проблеми української обрядовості з багатим та безцінним для історії польовим матеріалом.

Skrypnyk Irina. COMPTE RENDU DE LA MONOGRAPHIE: Maria Mayer Shayk. Rituel et le corps. Analyse structurale et sémantique des rituels ukrainiens du cycle de famille: monographie. – K.: Critique, 2011. – 327 p.

Le livre décrit l'analyse structurale et sémantique des rites ukrainiens sur le corps ce qui est considéré comme l'un des éléments les plus importants du rituel. Nous voyons qu'à l'aide du jeu-rite se réalise une transition d'un statut social à l'autre. L'auteur met l'accent sur les "conditions" constants sociaux et vitaux (naissance, mariage, décès, funérailles) et des "ensembles" d'actions et des attributs correspondants qui accompagnent le corps de ces «états» (tabou, la résolution, des vêtements adaptés, support lexical).

Mots clés: corps, rituels, analyse structurale et sémantique, la famille, les douanes, Mary Mayerchik.

Скрипник Ирина. РЕЦЕНЗИЯ НА МОНОГРАФИЮ: Мария Маєрчик. Ритуал и тело. Структурно-семантический анализ украинских обрядов семейного цикла: Монография. - К.: Критика, 2011. - 327 с.

У монографії сквозь призму структурно-семантичного аналізу українських обрядов розглядається тело як одно из важнейших элементов ритуала. Мы видим, как путем игры-ритуала происходит переход из одного социального статуса в другой. Автор акцентирует внимание на константных социально-бытовых „состояниях” (рождение, свадьба, смерть, похороны) и своеобразных „наборах” действий и соответствующей атрибутики, сопровождающей тело в этих „состояниях” (табу, разрешение, соответствующую одежду, лексическое сопровождение).

Ключевые слова: тело, ритуал, структурный и семантический анализ, семья, обряд, Мария Маєрчик.